

نکته ۱) با دقت در حرکات عین الفعل فعل‌های ماضی ثلاثی مزید می‌توان متوجه شد که حرکتِ عین الفعل در این فعل‌ها همیشه فتحه (َ) است و حرکت عین الفعل فعل‌های مضارع ثلاثی مزید در اکثریابها (بجز دو باب تَفَعَّلُ و تَفَاعَلُ) کسره (ِ) می‌باشد . (این نکته در تشخیص ماضی یا امر بودن اینگونه فعل‌ها به شما کمک خواهد کرد .)

نکته ۲) با دقت در حرکات عین الفعل فعل‌های ثلاثی مزید می‌توان متوجه شد که حرکتِ عین الفعل در این فعل‌ها هیچگاه ضمه نیست پس اگر فعلی عین الفعلش ضمه باشد حتماً ثلاثی مجرد است .
مانند : يَذْكُرُ - شَرُفَ - يَبْعُدُ - أَشْكُرُوا

چند مثال برای صرف فعل‌های ثلاثی مزید

تعداد حروف زائد	حروف زائد	اولین صیغه‌ی ماضی	اولین صیغه‌ی مضارع	اولین صیغه‌ی امر حاضر	مصدر
فقط	أ	أَكْرَمَ	يُكْرِمُ	أَكْرِمْ	إِكْرَام
یک حرف زائد	ا	جَاهَدَ	يُجَاهِدُ	جَاهِدْ	مُجَاهِدَةٌ (جهاد)
	ل	سَلَّمَ	يُسَلِّمُ	سَلِّمْ	تَسْلِيم (سلام)
دو حرف زائد	ت - ل	تَعَلَّمَ	يَتَعَلَّمُ	تَعَلَّمْ	تَعَلُّم
	ت - ا	تَقَاتَلَ	يَتَقَاتَلُ	تَقَاتَلْ	تَقَاتُل
	ا - ن	إِنْكَسَرَ	يَنْكَسِرُ	إِنْكَسِرْ	إِنْكِسَار
	ا - ت	إِنْتَظَمَ	يَنْتَظِمُ	إِنْتَظِمْ	إِنْتِظَام
سه حرف زائد	ا - س - ت	إِسْتَخْرَجَ	يَسْتَخْرِجُ	إِسْتَخْرِجْ	إِسْتِخْرَاج

*** از اینجا تا پایان صفحه ۷۱ فقط برای مطالعه‌ی بیشتر است ***

فعل (ثلاثی مجرد - ثلاثی مزید)

یکی دیگر از تقسیمات فعل، تقسیم آن از لحاظ تعداد حروف در اولین صیغه‌ی ماضی است .
و از این نظر به ثلاثی و رباعی تقسیم می‌شوند که هر کدام خود به مجرد و مزید تقسیم می‌شوند.

ثلاثی مجرد : فعلی است که اولین صیغه‌ی ماضی آن فقط سه حرف اصلی داشته باشد.
ثلاثی مزید : فعلی است که اولین صیغه‌ی ماضی آن علاوه بر سه حرف اصلی ، (یک یا دو یا سه) حرف
زاید

داشته باشد .

ابواب ثلاثی مزید

فعل‌های ثلاثی مزید دارای باب‌هایی هستند ، که این بابها دارای فعل‌های ماضی مضارع و مصدر می‌باشد .
اما فعل‌های ثلاثی مزید تفاوت‌هایی نیز با ثلاثی مجرد دارند . از آن جمله اینکه بابهای ثلاثی مزید (قیاسی)
هستند . یعنی باید تمام حرکات حروف در فعل‌های ماضی، مضارع و مصدر حفظ شوند . تفاوت‌های دیگری هم
وجود دارد که بعداً توضیح داده می‌شود .

مشهورترین بابهای ثلاثی مزید عبارتند از :

تعداد حروف زائد	حروف زائد	اولین صیغه‌ی ماضی	اولین صیغه‌ی مضارع	اولین صیغه‌ی امر حاضر	مصدر
فقط	أ	أَفْعَلْ	يُفْعِلُ	أَفْعِلْ	إِفْعَال
یک حرف	ا	فَاعِلْ	يُفَاعِلُ	فَاعِلْ	مُفَاعَلَةٌ (فِعَال)
زائد	ع	فَعَلْ	يَفْعَلُ	فَعَلْ	تَفْعِيل (فَعَال)
دو حرف	ت - ع	تَفَعَّلْ	يَتَفَعَّلُ	تَفَعَّلْ	تَفَعُّل
	ت - ا	تَفَاعَلْ	يَتَفَاعَلُ	تَفَاعَلْ	تَفَاعُل
	ا - ن	إِنْفَعَلْ	يَنْفَعِلُ	إِنْفَعِلْ	إِنْفِعَال
سه حرف	ا - ت	إِفْتَعَلْ	يَفْتَعِلُ	إِفْتَعِلْ	إِفْتِعَال
	ا - س - ت	إِسْتَفَعَّلْ	يَسْتَفَعِّلُ	إِسْتَفَعِّلْ	إِسْتِفْعَال

در گروه های دو نفره شبیه گفت و گوی زیر را در کلاس اجرا کنید.

حوار (فی قسم الجوازات فی المطار)

گفت و گو در بخش گذرنامه در فرودگاه

شُرطیُّ إدارةِ الجَوَازاتِ پلیس اداره‌ی گذرنامه	السُّافِرُ الإيرانيُّ مسافر ایرانی
أهلاً وسهلاً بكم. خوش آمدید (از دیدنتان خوشحالم). من أيِّ بلدٍ أنتم؟ شما از کدام کشور (سرزمین) هستید؟	نحنُ من إيرانٍ و من مدينةِ زابل. ما از ایران و از شهر زابل [هستیم].
مرحباً بكم. شرفتمونا. خوش آمدید. به ما افتخار دادید (ما را مشرف فرمودید).	أشكركم يا سيدي. سرورم از تو تشکر می کنم.
ماشاء الله! تتكلم بالعربية جيداً! ماشاء الله (هر چه خدا بخواهد)! خوب به زبان عربی سخن می گویی!	أحبُّ هذه اللُّغة. العربية جميلة. این زبان را دوست دارم. عربی زیباست.
كم عدد المرافقين؟ تعداد همراهان چند نفر است؟	سنتة: والدای و أختای و أخوای. شش تا: پدر و مادرم و دو خواهرم و دو برادرم.
أهلاً بالضيوف. هل عندكم بطاقات الدخول؟ مهمانان خوش آمدید. آیا بلیطهای ورود دارید؟	نعم؛ كل واحدٍ منّا بظاقته بيده. بله؛ هر کدام از ما بلیطش دستش است.
الرجال على اليمين والنساء على اليسار للتفتيش. آقایان در سمت راست و خانمها در سمت چپ برای بازرسی.	على عيني. به روی چشمم.
رجاء؛ اجعلوا جوازاتكم في ايديكم. لطفاً گذرنامه هایتان را در دستانتان قرار دهید (بگیرید).	نحن جاهزون. ما آماده ایم.

¹ - والدای و أختای و أخوای؛ پدر و مادرم، دو خواهرم و دو برادرم

در کتاب های عربی متوسطه اول تا حدودی با چنین فعل هایی آشنا شده بودید.
اکنون با فعل هایی که «سوم شخص مفرد ماضی» آنها بیش از سه حرف است، بیشتر آشنا شوید.

الماضی	المضارع	الأمر	المصدر
إِسْتَرْجَعَ : پس گرفت	يَسْتَرْجِعُ : پس می گیرد	إِسْتَرْجِعْ : پس بگیر	إِسْتِرْجَاعٌ : پس گرفتن
إِسْتَعْمَلَ : کار کرد	يَسْتَعْمِلُ : کار می کند	إِسْتَعْمِلْ : کار کن	إِسْتِعْمَالٌ : کار کردن
إِنْفَتَحَ : باز شد	يَنْفَتِحُ : باز می شود	إِنْفَتِحْ : باز شو	إِنْفِتَاحٌ : باز شدن
تَخَرَّجَ : دانش آموخته شد	يَتَخَرَّجُ : دانش آموخته می شود	تَخَرَّجْ : دانش آموخته شو	تَخْرُجٌ : دانش آموخته شدن

إِخْتَبِرْ نَفْسَكَ : خود آزمایی تَرْجِمِ الْأَفْعَالَ التَّالِيَةَ : فعل های زیر را ترجمه کن :

ماضی	مضارع	امر	مصدر
إِسْتَغْفَرَ : آمرزش خواست	يَسْتَغْفِرُ : آمرزش می خواهد	إِسْتَغْفِرْ : آمرزش بخواه	إِسْتِغْفَارٌ : آمرزش خواستن
إِعْتَذَرَ : عذر خواست	يَعْتَذِرُ : عذر می خواهد	إِعْتَذِرْ : عذر بخواه	إِعْتِذَارٌ : عذر خواستن
إِنْقَطَعَ : بریده شد	يَنْقَطِعُ : بریده می شود	إِنْقَطِعْ : بریده شو	إِنْقِطَاعٌ : بریده شدن
تَكَلَّمَ : سخن گفت	يَتَكَلَّمُ : سخن می گوید	تَكَلَّمْ : سخن بگو	تَكَلُّمٌ : سخن گفتن

وَعِنْدَمَا يَفْقِدُ سُرْعَتَهُ تَتَساقَطُ عَلَى الْأَرْضِ .

و وقتی سرعتش را از دست می دهد ماهی ها بر روی زمین می افتند.

يَحْتَفِلُ النَّاسُ فِي الْهُندُوراسِ بِهَذَا الْيَوْمِ سَنَوِيًّا وَيُسَمُّونَهُ «مِهْرَجَانُ الْمَطَرِ السَّمَكِ» .

مردم هندوراس سالانه این روز را جشن می گیرند و آن را « جشنواره ی باران ماهی » می نامند .

عَيْنِ الصَّحِيحِ وَالْخَطَأِ حَسَبَ نَصِّ الدَّرْسِ .

x ✓

۱ - يَحْتَفِلُ أَهَالِي الْهُندُوراسِ بِهَذَا الْيَوْمِ شَهْرِيًّا وَيُسَمُّونَهُ «مِهْرَجَانُ الْبَحْرِ» .

x

اهالی هندوراس ماهانه این روز را جشن می گیرند و آن را « جشنواره ی دریا » می نامند .

۲ - عِنْدَمَا يَفْقِدُ الْإِعْصَارُ سُرْعَتَهُ ، تَتَساقَطُ الْأَسْمَاكُ عَلَى الْأَرْضِ .

✓

وقتی گردباد سرعتش را از دست می دهد ماهی ها بر روی زمین می افتند.

۳ - يَبْسُ الْغُلَمَاءُ مِنْ مَعْرِفَةِ سِرِّ تِلْكَ الظَّاهِرَةِ الْعَجِيْبَةِ .

x

دانشمندان از شناخت راز آن پدیده ی عجیب نا امید شدند .

۴ - إِنَّ نَزُولَ الْمَطَرِ وَالْتَّلْجِ مِنَ السَّمَاءِ أَمْرٌ طَبِيعِيٌّ .

✓

مسلماً بارش باران و برف از آسمان چیزی طبیعی است.

۵ - تَحَدَّثُ هَذِهِ الظَّاهِرَةُ عَشْرَ مَرَّاتٍ فِي السَّنَةِ .

x

این پدیده ده بار در سال اتفاق می افتد .

اعلموا : بدانید

أشكالُ الأفعالِ : شكل های فعل ها (۱)

فعل ها در زبان عربی براساس شکل « سوم شخص مفرد در فارسی » به دو گروه تقسیم می شود.

گروه اول: فعل هایی که فقط از حروف اصلی تشکیل می شود.

گروه دوم: فعل هایی که علاوه بر حروف اصلی ، حروف زائد دارد.

بیشتر فعل های « ماضی سوم شخص مفرد » که در متوسطه اول با آن آشنا شدید از سه حرف اصلی تشکیل می شد؛ مانند خَرَجَ، عَرَفَ، نَظَرَ و شَكَرَ.

«ماضی سوم شخص مفرد» برخی فعل ها نیز بیشتر از سه حرف است؛ مانند اِسْتَخْرَجَ، اِعْتَرَفَ، اِنْفَجَرَ و تَشَكَّرَ؛

ثُمَّ تَضْبِحُ الْأَرْضُ مَفْرُوشَةً بِالْأَسْمَاكِ، فَيَأْخُذُهَا النَّاسُ لِطَبْخِهَا وَتَنَاوُلِهَا .

سپس زمین با ماهی‌ها پوشیده می‌شود، و مردم آنها را برای پختن و خوردنش می‌برند.

حَاوِلَ الْعُلَمَاءُ مَعْرِفَةَ سِرِّ تِلْكَ الظَّاهِرَةِ الْعَجِيبَةِ ؛

دانشمندان برای شناخت راز آن پدیده ی عجیب تلاش کردند.

فَأَرْسَلُوا فَرِيقًا لِيُزَيِّرَ الْمَكَانَ وَالتَّعْرِفِ عَلَى الْأَسْمَاكِ الَّتِي تَتَساقَطُ عَلَى الْأَرْضِ بَعْدَ هَذِهِ الْأَمْطَارِ الشَّدِيدَةِ،

و گروهی را برای دیدن محل و شناختن ماهی‌هایی که بعد از این باران‌های شدید بر زمین می‌افتند ، فرستادند.

فَوَجَدُوا أَنَّ أَكْثَرَ الْأَسْمَاكِ الْمُنتَشِرَةِ عَلَى الْأَرْضِ بِحَجْمِ وَاحِدٍ وَنَوْعِ وَاحِدٍ ،

و آن‌ها دریافتند که بیشتر ماهی‌های پراکنده شده در زمین به یک اندازه و از یک نوع هستند .

وَلَكِنَّ الْغَرِيبَ فِي الْأَمْرِ أَنَّ الْأَسْمَاكِ لَيْسَتْ مُتَعَلِّقَةً بِالْمِيَاهِ الْمُجَاوِرَةِ

و اما شگفتی کار آن است که ماهی‌ها متعلق به آب‌های مجاور نیستند .

بَلْ بِمِيَاهِ الْمُحِيطِ الْأَطْلَسِيِّ الَّتِي يَبْعُدُ مَسَافَةً مِائَتَيْ كِيلُومِترٍ عَنِ مَحَلِّ سُقُوطِ الْأَسْمَاكِ .

بلکه متعلق به آبهای اقیانوس اطلس هستند که به فاصله ی دویست کیلومتر از محل سقوط ماهی‌ها دور هستند.

مَا هُوَ سَبَبُ تَشْكِيلِ هَذِهِ الظَّاهِرَةِ ؟

علت شکل گیری این پدیده چیست؟

يَخْذُثُ إِعْصَارٌ شَدِيدٌ فَيَسْحَبُ الْأَسْمَاكِ إِلَى السَّمَاءِ بِقُوَّةٍ وَ يَأْخُذُهَا إِلَى مَكَانٍ بَعِيدٍ

گردباد شدیدی اتفاق می‌افتد پس ماهی‌ها را با قدرت به آسمان می‌کشد و آن‌ها را به محلی دور می‌کشاند (می‌برد)

هَلْ تَظُنُّ أَنْ يَكُونَ ذَلِكَ الْمَطَرُ حَقِيقَةً وَ لَيْسَ فِإِلْمَا خِيَالِيًّا؟!

آیا گمان می کنی که آن باران حقیقی باشد. وفیلمی خیالی نیست.

حَسَنًا فَأَنْظُرُ إِلَى هَذِهِ الصُّوَرِ حَتَّى تُصَدِّقَ .

خوب پس به این تصاویر نگاه کن تا باور کنی.

أَنْظُرُ بِدِقَّةٍ؛ أَنْتَ تَشَاهِدُ سُقُوطَ الْأَسْمَاكِ مِنَ السَّمَاءِ؛ كَأَنَّ السَّمَاءَ تُمَطِّرُ أَسْمَاكًا .

به دقت نگاه کن. تو افتادن ماهی ها را از آسمان می بینی ، مثل اینکه آسمان ماهی های را می بارد .

يُسَمِّي النَّاسُ هَذِهِ الظَّاهِرَةَ الطَّبِيعِيَّةَ « مَطَرُ السَّمَكِ » .

مردم این پدیده طبیعی را « باران ماهی » می نامند .

حَيَّرَتْ هَذِهِ الظَّاهِرَةَ النَّاسَ سَنَوَاتٍ طَوِيلَةً فَمَا وَجَدُوا لَهَا جَوَابًا .

این پدیده مردم را سالهای طولانی شگفت زده کرده و برای آن جوابی نیافتند .

يَحْدُثُ « مَطَرُ السَّمَكِ » سَنَوِيًّا فِي جُمْهُورِيَّةِ الْهِنْدُورَاسِ فِي أَمْرِيكَا الْوُسْطَى .

باران ماهی سالانه در جمهوری هندوراس در امریکای مرکزی اتفاق می افتد.

تَحْدُثُ هَذِهِ الظَّاهِرَةُ مَرَّتَيْنِ فِي السَّنَةِ أَحْيَانًا .

این پدیده گاهی دوبار در سال اتفاق می افتد.

فَيُلَاحِظُ النَّاسُ غَيْمَةً سَوْدَاءَ عَظِيمَةً وَ رَعْدًا وَ بَرْقًا وَ رِيحًا قَوِيَّةً وَ مَطَرًا شَدِيدًا لِمُدَّةٍ سَاعَتَيْنِ أَوْ أَكْثَرَ .

و مردم به مدت دوساعت یا بیشتر ابر سیاه بزرگی و رعد و برق و بادهایی قوی و بارانی شدید را ملاحظه می کنند .

الدَّرْسُ الثَّلَاثُ

(اللّهُ الَّذِي يُرْسِلُ الرِّيَّاحَ فَتُثِيرُ سَحَاباً فَيَبْسُطُهُ فِي السَّمَاءِ ...) الرُّومُ : ٤٨

خداوند همان کسی است که بادهای را می‌فرستد و (بادهای) ابری برمی‌انگیزند ، سپس آن را در آسمان می‌گستراند ...

به کتاب گویا گوش کنید و کلمات جدید متن را در کلاس با هم تکرار کنید .

أَنَارَ : برانگیخت	تَسَاقَطَ : پی‌درپی افتاد	صَدَّقَ : باور کرد
إِحْتَفَلَ : جشن گرفت	التَّعَرَّفُ عَلَيَّ : شناختن	حَتَّى تُصَدِّقَ : تا باور کنی
أَصْبَحَ : شد	ثَلْج : برف، یخ «جمع: ثُلُوج»	ظَاهِرَةٌ : پدیده «جمع: ظواهر»
إِعْصَارَ : گردباد	حَسَنًا : بسیار خوب	فِلم : فیلم «جمع: أفلام»
أَمْرِيكَا الوُسْطَى : آمریکای مرکزی	حَيْرَ : حیران کرد	لَا حَظَّ : ملاحظه کرد
أَمْطَرَ : باران بارید	سَحَبَ : کشید	المُحِيطُ الأَطْلَسِيّ : اقیانوس اطلس
بَسَطَ : گستراند	سَمَى : نامید	مَفْرُوش : پوشیده ، فرش شده
بَعُدَ : دور شد	سَوْدَاءَ : سیاه (مؤنثِ أَسْوَد)	مَهْرَجَان : جشنواره
تَرَى : می بینی، ببینی	سَنَوِيّ : سالانه	نُزُول : پایین آمدن ، بارش

الدَّرْسُ الثَّلَاثُ (درس سوم)

مَطَرُ السَّمَكِ (باران ماهی)

هَلْ تُصَدِّقُ أَنْ تَرَى فِي يَوْمٍ مِنَ الْأَيَّامِ أَسْمَاكَ تَتَسَاقَطُ مِنَ السَّمَاءِ؟!

آیا باور می‌کنی که روزی از روزها ماهی‌ها را ببینی که از آسمان می‌افتند؟

إِنَّ نُزُولَ الْمَطَرِ وَالثَّلْجِ مِنَ السَّمَاءِ شَيْءٌ طَبِيعِيٌّ؛

مسلماً بارش باران و برف از آسمان یک چیز طبیعی است.

وَلَكِنْ أَيْمَكِنْ أَنْ تَرَى مَطَرَ السَّمَكِ؟!

ولی آیا امکان دارد که باران ماهی را ببینیم؟